

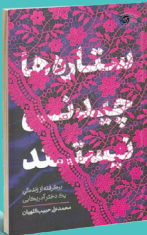

آفاق

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۲۸۰ |

نویسنده «ستاره‌ها چیدنی نیستند» از خاطرات امام جمعه پیشین نیویورک می‌گوید

قصه فرادینی و فراملیتی حجاب

۲

تأملی در مهم‌ترین دوره برای تجربه و کشف استعدادها

نوجوانی همه‌چیز است

۲

خاطرات مردم سیستان و بلوچستان از حاج قاسم در «رستم ایران شهر»

۲

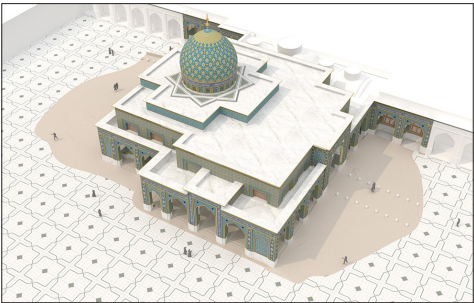
دور دست‌ها

ساخت نخستین مسجد شیعیان در کنگو

۴

عتبات

ساخت «مقام تل زینبیه» در مراحل پایانی

اداره پروژه‌های مهندسی و فنی در آستان مقدس حسینی از ادامه کار در مقام تل زینبیه در چارچوب پروژه صحن حضرت زینب(س) خبر داد. حسین رضا مهدی، رئیس اداره پروژه‌های مهندسی و فنی در آستان مقدس امام حسین(ع) اعلام کرد: پس از پایان مراسم اربعین امسال که کارها به دلیل ضرورت و فراهم کردن فضاهای کافی برای تسهیل در تردد زائران متوقف شد، کارکنان مهندسی و فنی در این اداره کار را آغاز کردند و مراحل تکمیلی انجام گرفته است. وی افزود: تعداد رواق‌های تل زینبیه به ۴۵ رواق می‌رسد. کار نصب تزئینات داخلی و مقرنس‌ها در داخل مقام آغاز شده و در حال حاضر این کار به سرعت ادامه دارد. به گزارش «شبستان» پروژه صحن حضرت زینب(س) یکی از پروژه‌های مهم و بزرگ است که ازدحام‌ها در مراسم‌های میلیونی را کاهش خواهد داد. صحن حضرت زینب(س) شامل موزه، مهمانسرا، کتابخانه، بازار زینبیه و مقام تل زینبیه است. حسین رضا مهدی همچنین گفت: مقام تل زینبیه در گذشته به مساحت ۳۰۰ مترمربع بود که پس از توسعه، مساحت آن ۱۰ برابر افزایش یافته است، همچنین در سه طبقه برای پذیرایی از تعداد بی‌شمار زائران به ویژه در مراسم‌های میلیونی آماده شده است. آستان مقدس امام حسین(ع) پروژه صحن حضرت زینب(س) را در مساحت ۱۵۰ هزار مترمربع اجرا می‌کند، به طوری که کارهای کنونی در حال انجام است و به مراحل پیشرفته رسیده است.

مروری بر زندگی و زمانه میرزا مهدی غروی اصفهانی در سالروز درگذشتش

آفاق فکری و تمدنی مکتب معارف خراسان

۲

محمدجواد شهبازی - عکاس رضوی

مراسم تر حیم

حجت‌الاسلام‌والمسلمین طباطبایی

در حرم مطهر رضوی بر گزار شد

روحانی انقلابی و مردم‌دار

مراسم تر حیم حجت‌الاسلام والمسلمین سید جعفر طباطبایی، از اساتید حوزه علمیه خراسان و امام جماعت حرم مطهر حضرت امام رضا(ع) با حضور تولیت آستان قدس رضوی در بارگاه قدس رضوی برگزار شد. به گزارش آستان نبوز، مراسم تر حیم حجت‌الاسلام والمسلمین سید جعفر طباطبایی، از اساتید اخلاق حوزه علمیه خراسان صبح دیروز با حضور آیت‌الله علم‌الهدی نماینده ولی‌فقیه در استان، حجت‌الاسلام والمسلمین سروی تولیت آستان قدس رضوی، آیت‌الله سعیدی تولیت آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه(س) و اقشار مختلف مردم ولایت‌مدار مشهد مقدس در مسجد گوهرشاد حرم مطهر امام رضا(ع) برگزار شد ...

آستان

فصل جدید همکاری هنری با دانشگاه‌های مشهد

زمینه‌های گسترش همکاری و ارتباطات هنری بین مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی و دانشگاه‌های مشهد مقدس در نشست هم‌اندیشی مشترک بررسی شد.

این نشست با حضور جمعی از مسئولان مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی و مدیرانی از مؤسسه آموزش عالی فردوس، مؤسسه آموزش عالی اقبال لاهوری، دانشکده فنی دختران مشهد الزهر(س) و مرکز آموزش عالی فرهنگ و هنر یک، در مشهد برگزار شد.

امیرمهدی حکیمی، مدیرعامل مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی در خصوص برگزاری این نشست مشترک با مراکز دانشگاهی شهر مشهد گفت: امیدوارم ارتباطات مؤسسه با این مراکز در حوزه تولید آثار هنری رضوی؛ چه با استفاده از گنجینه آرایه‌های هنری موجود در حرم مطهر رضوی و چه سخنان و روایت‌های حضرت رضا(ع) و مقوله زیارت گسترده‌تر شود و بتوانیم از ظرفیت هنرمندان جوان و خلاق محصل در این مراکز دانشگاهی بیشتر استفاده کنیم.

حکیمی تصریح کرد: بی‌شک با شکل‌گیری این ارتباط دوسویه برگزاری نشست‌های آموزشی و پژوهشی و کارگاه‌های مشترک و تولید آثار مختلف هنری نیز گسترده‌تر می‌شود. همچنین دانشجویان و دانش‌پژوهان هنر با مفاهیم و محتواهای رضوی بیشتر آشنا می‌شوند به خصوص که مکتب هنر رضوی بدون آشنایی آنان با این مفاهیم شکل نخواهد گرفت.

حکیمی گفت: این همکاری‌ها می‌تواند در قالب حمایت از پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی و حتی چاپ آثار شاخص، بهره‌گیری از ظرفیت پژوهشی استادان و دانشجویان ارشد و دکترا در چاپ نشریه علمی- پژوهشی مکتب هنر رضوی، حمایت از محصولات تولیدی دانشجویان مقاطع مختلف با محوریت مضامین رضوی و زیارت از طریق حوزه بازرگانی این مؤسسه و ایجاد فضایی برای رشد آنان در حوزه اقتصاد هنر انجام شود. در این نشست محمدجواد استادی، مشاور فنی و مجری کلان‌پروژه مکتب هنر رضوی نیز به پیشینه، وظایف و برنامه‌های مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی با دو رویکرد توجه به اقتصاد هنر و مکتب هنر رضوی پرداخت.

شایان ذکر است، مدیران دانشگاه‌های حاضر نیز با معرفی ظرفیت‌های هنری مراکز خود بر ضرورت توجه ویژه به اقتصاد هنر، بهره‌گیری هر چه بیشتر از توانمندی‌های هنرمندان جوان مشهدی، انگیزه‌بخشی به دانشجویان، برپایی نشست‌های مشترک و تولید آثار هنری رضوی در رشته‌های مختلف هنری تأکید کردند.

روایتی تاریخی از پیروزی سرنوشت‌ساز ایرانیان بر مهاجمان ازبک

عملیات نجات مشهدالرضا (ع) در سال ۸۸۹

ملاقات خواهیم کرد». خبر حرکت سپاه صفویان اوایل آبان‌ماه سال ۸۸۹ به دست شبیک‌خان رسید. امیر ازبک که از حرکت سریع نیروهای ایران گرفتار ترس و تردید شده بود، از مشهد خارج شد. به این ترتیب، نیروهای ارتش ایران در اواسط آبان ماه همان سال به مشهد رسیدند و وارد شهر شدند. فرمانروای صفوی به زیارت حرم رضوی رفت و مردم مشهد از ستمگری ازبکان ایمنی یافتند؛ اما این امنیت، هنوز لرزان و آسیب‌پذیر بود. شاه اسماعیل باید شر ازبکان را از سر زائران و مجاوران کم می‌کرد. به همین دلیل پس از توقفی کوتاه و آگاهی از فرار شبیک‌خان به سوی مرو، با نیروهای خود از مشهد خارج شد و به سوی نیروهای ازبک حرکت کرد. دو نیرو اوایل آذرماه سال ۸۸۹ و در نزدیکی شهر مرو، رویه‌روی یکدیگر قرار گرفتند. تعداد نیروهای ایرانی از قوای دشمن

صفویان، برای حمله به مناطق تحت تسلط آن‌ها تحرک می‌کرد. این مسئله موجب ناامن شدن مرزهای حکومت صفوی و سخت گرفتن بر زائران و مجاوران حرم مطهر امام رضا(ع) شد؛ مردم مشهد در تنگنای عجیبی گرفتار شده بودند. ازبکان به بهانه‌های گوناگون، اموال موجود در خزانه آستان قدس را غارت کردند و شرایط امنیتی مشهد و مناطق همجوار آن، هر روز بدتر و بدتر می‌شد. در چنین وضعی، شبیک‌خان تصمیم گرفت با شاه اسماعیل صفوی وارد جنگ شود؛ تصمیمی که مصادف با طرح نقشه نجات مشهد از سوی سرداران فرمانروای صفویه بود.

■ پیروزی قاطع

شرایط دشوار مشهد و اوضاع ناپسامان مردم آن از یک سو و تسلط ازبکان بر حریم حرم رضوی

کمتر بود به همین دلیل، برخی از مورخان جنگ مرو را یکی از سرنوشت‌سازترین نبردهای تاریخ ایران در ۵۰۰ سال اخیر می‌دانند. با وجود کمی تعداد نیروها، ایرانیان خیلی زود بر دشمن غلبه کردند و شکست بر سپاه ازبکان افتاد. در آن گیر و دار، شبیک‌خان نیز هدف تیر تیراندازان ایرانی قرار گرفت و به هلاکت رسید. مرگ شبیک‌خان و فرار ازبکان به ماوراءالنهر، پایان پروژه نجات مشهد در عهد شاه اسماعیل یکم صفوی بود؛ هر چند که در ادوار بعد، ازبکان باز هم به مشهد حمله کردند، اما همیشه مغلوب دفاع جانانه ایرانیانی می‌شدند که به دفاع از حریم حرم رضوی برمی‌خاستند.

از سوی دیگر سبب شد در پاییز سال ۸۸۹ خورشیدی، سپاهیان صفوی آماده حمله نهایی و آزادسازی مشهد شوند. این تصمیم چنان‌که گفتیم، با اقدام شبیک‌خان برای شروع درگیری با شاه اسماعیل همزمان شد. امیر ازبک‌ها در نامه‌ای سراسر توهین به فرمانروای صفوی نوشت: «اسماعیل داروغه! چون قصد زیارت کعبه داریم، راه‌ها را بساز و خود نیز با پیشکش و هدایا به استقبال آی. وگرنه محل ملاقات و نبرد ما کجا خواهد بود؟» شاه اسماعیل در پاسخ وی نوشت: «چون به زودی برای زیارت آستانه مقدس حضرت رضا به خراسان خواهیم آمد، در همان جا با هم

محمدحسین نیکبخت |

با مرگ امیرعلیشیر نوایی، وزیر خردمند سلطان حسین بایقرا، در سال ۸۸۰ خورشیدی، حکومت بقایای تیموریان در شرق ایران دچار تزلزل بی‌سابقه‌ای شد. وقتی در اسفندماه سال ۸۸۴ سلطان حسین هم درگذشت، شیرازه امور از هم پاشید؛ جانشینان او آن قدر توانا نبودند که بتوانند قلمرو خود را حفظ کنند اما این پایان مصیبت نبود؛ قوم ازبک که به تازگی قدرت را در ماوراءالنهر بدست آورده بودند، با فرماندهی «شبیک‌خان» به سوی خراسان سرازیر شد تا بقیه قلمرو تیموریان را در این منطقه تصرف کند. مشهد یکی از شهرهای مهمی بود که در طرح حمله گسترده ازبک‌ها قرار داشت. با اشغال هرات در سال ۸۸۶، ازبک‌ها متوجه مشهد شدند و کپک‌میرزا آخرین حاکم تیموری مشهد، در نبرد سرنوشت‌ساز «طُرُق»، قافیه را باخت و ازبکان به فرماندهی محمدتیمور و عبیدالله‌سلطان، پسر و برادرزاده شبیک‌خان، توانستند خودشان را به شهر برسانند. نبرد کوچه به کوچه برای دفاع از مشهد و حرم رضوی آغاز شد اما نتیجه‌ای در بر نداشت. تلاش‌های مجاوران و زائران برای دفاع از حرم مطهر نیز ناکام ماند. «خواندمیر» در تاریخ «حبیب‌السير» می‌نویسد: «ازبکان در مشهد دست تعدی برآورد، خرمن جمعیت مجاوران روضه امام عالی مقام را به باد غارت و تاراج دادند...».

■ روزگار پرمحنت مشهد در زمان اشغال

اما غروب آفتاب تیموریان خراسان با طلوع آفتاب قدرت صفویه همزمان شد؛ دودمانی شیعی مذهب که در مدتی اندک، قلمرو خود را در سراسر خاک ایران گسترش داد و توانست حکومتی قدرتمند دخید آورد. اسماعیل یکم به عنوان بنیان‌گذار این فرمانروایی، مذهب شیعه را به عنوان مذهب رسمی کشور اعلام کرد و به این ترتیب، توجه به امکان مقدس شیعیان به ویژه حرم مطهر رضوی که در خراسان قرار داشت، بیش از گذشته افزایش یافت. با این حال، حکومت عثمانی که ایجاد یک دولت قدرتمند را در ایران برنمی‌تابید، هم به مرزهای حکومت صفوی هجوم می‌آورد و هم ازبکان را به بهانه شیعه بودن

رقیه توسلی | نمی‌دانم آخرین بار این

صدای درهم فوق‌العاده را کی شنیدم. صدای بازی باد و شاخ و برگ‌ها را. آمده‌ام باغ ۵هکتاری پرتقال. جایی فراخ و سبز. از دور دیدن جعبه‌ها و نردبان و نیسان و بار چیده راضی‌ام می‌کند. می‌ایستم و زل می‌زنم به عظمت شمشادها و سروهای پرچین. به هیبتشان که مثل سربازند. به لباس سبزشان. به درختان منظم نارنگی و پرتقال که انگار تا ته دنیا ایستاده‌اند پشت هم. که صدایی آشنا می‌گوید: «بهبه». اهلا و سهلا خاتون لنگه ظهر... خجالت

نیمکت زنانه‌گی

زنانی که پاییز را می‌چینند

می‌خواهد راه بپفتم سمت بچه‌ها.

به جمع مرکبات چین‌ها می‌پیوندم. همه مشغول کارند. بالای بلندی، زیر درخت، جعبه‌زن، سطل‌بر، راننده، تدارکات. خوب تماشایشان می‌کنم. نمی‌شود غرق همت و حمیتشان نشوم. تلنگر می‌زنم به خودم که بسم‌الله عکاس!... زحمت و تقلاات زنان قائمشهری را دقیق ثبت کن... اجازه بده خداقوت دوربینت کامشان را شیرین کند.

عکس دست‌های خراشیده‌شان را زیادت‌ر برمی‌دارم. دست‌های بی‌ادعا. دستان زحمتکشی که هنوز خستگی شالیزار را

در نکرده، یگراست آمده‌اند باغ پرتقال، پی روزی حلال.

یکی داد می‌زند برای شقای سفای عاجل زلیخاجان صلوات... بعد، کسی از پشت می‌زند روی شان‌ه‌ام. ندیده می‌دانم سرکارگر است. می‌گویند: زلیخاجان پارسال از نردبان افتاد. خانه‌نشین شده. دکترای میگن نخاعش!...

پی‌نوشت

پیامبر اکرم(ص) می‌فرمایند:

کسی که برای کسب روزی حلال بکوشد مانند مجاهد در راه خداست.